

Hovedtrekk fra fag- og forskningsbibliotekstatistikken 2012

Fag- og forskningsbibliotekene omfatter Nasjonalbiblioteket, universitet- og høyskolebibliotek, bibliotek ved helseinstitusjoner, offentlige spesialbibliotek og private spesialbibliotek. Gruppene bibliotek har ulike brukergrupper, oppgaver og fokus, og dette kan derfor gi et noe fordreid bilde når de blir fremstilt samlet. Nasjonalbiblioteket og bibliotekene ved universitetene og høyskolene dominerer stort i aktivitet og størrelse, selv om det er et stort antall bibliotek i gruppene offentlige og private spesialbibliotek.

Skjema for innhenting av statistikk ble revidert i 2012. Noen av revideringene er allerede gjennomført for rapporteringsåret 2012. Rapporteringen er på flere områder forenklet, og fra rapporteringsåret 2013 blir skjemaet utvidet med nye områder. Dette kan gi tall som ikke harmonerer med tidligere år, både fordi veiledningen er blitt mer omfattende, noe som sikrer mer konsistens mellom bibliotekene i rapporteringen, og fordi datagrunnlaget kan være noe revidert i forhold til tidligere år.

Det er fremdeles knyttet noe usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder digitale dokumenter, antall databaser og bruken av disse. Tallene blir midlertid mer og mer robuste, blant annet på grunn av en økende grad internasjonal standardisering hos databaseleverandørene. Nasjonalbiblioteket, universitetsbibliotekene og høyskolebibliotekene utgjør hoveddelen av rapporteringen, og disse bibliotekene står også for de største og mest omfattende digitale samlingene. Tallene må likevel brukes med forsiktighet.

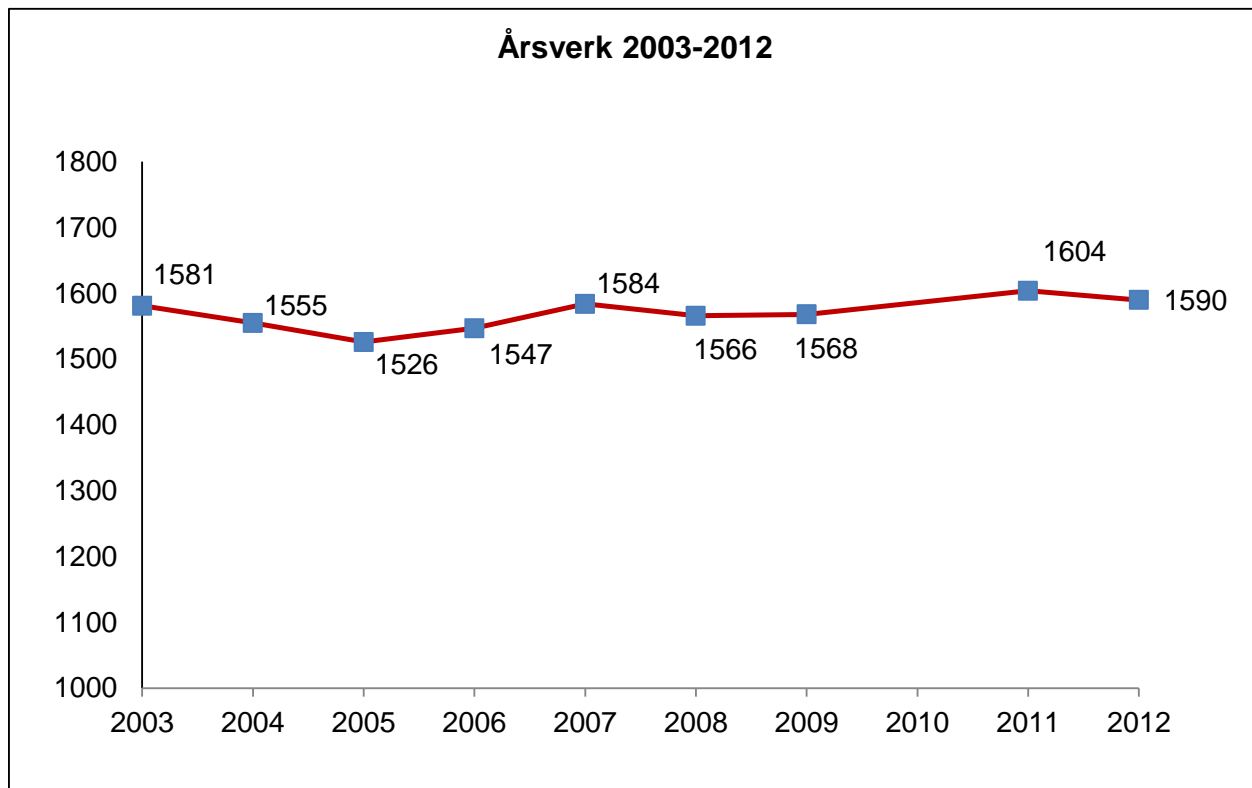
Store helsebibliotek knyttet til universitetene rapporterer nå gjennom sine respektive universitetsbibliotek og faller følgelig inn under UB-rapporteringene. Dette er alle store helsebibliotek med store samlinger og høy aktivitet. Kategorien helsebibliotek gir derfor et skjevt bilde av tilstanden og aktiviteten.

Antall bibliotek/ansatte

Fag- og forskningsbibliotek statistikken omfatter per 1. januar 2013 182 bibliotek med totalt 283 enheter (betjenings steder). Fem bibliotek ble fjernet fra statistikken i 2012. 7 bibliotek har ikke rapportert data for 2012. Disse bibliotekene er ikke fjernet. Disse bibliotekene hører til gruppene helsebibliotek og spesialbibliotek. Noen bibliotek har mangelfulle rapporteringer.

Antall bibliotek varierer fra år til år. Noen bibliotek blir nedlagt, noen unnlater å sende inn statistikk, mens enkelte samarbeider eller fusjonerer med andre bibliotek. Samarbeid og fusjoner forekommer i ulike kombinasjoner. Et alternativ kan være samlokalisering med særskilte budsjett og boksamlinger. Aktivitet blir da ofte rapportert samlet, mens budsjett og samlinger blir rapportert i ulike skjema (jf. kombinasjonsbibliotek i folkebiblioteksektoren).

De 283 enhetene hadde 1 992 tilsatte som utførte 1 590,25 årsverk i 2012. Antall ansatte og antall årsverk har i perioden 2001 til 2009 og i 2011 til 2012 vært forholdsvis stabilt. Det har vært en mindre nedgang i antall årsverk fra 2011 til 2012. Universitetsbiblioteket i Oslo registrerte ikke antall tilsatte og årsverk i sin rapportering for 2010. Dette påvirker i stor grad det samlede antall årsverk dette året, og 2010 er derfor utelatt (se figuren nedenfor).

Brukere (Antall personer i primærmålgruppen)

Antall brukere er antall personer i primærmålgruppen. Det vil si antall studenter + ansatte for universitet- og høyskolebibliotek, og antall ansatte i andre fagbibliotek. Antall brukere er summen av studenter og ansatte i universitet og høyskoler, og antall ansatte i øvrige (primærmålgruppene for bibliotekene) institusjoner. Bibliotekene skal enten rapportere studenter + ansatte eller ansatte i øvrige institusjoner. Enkelte bibliotek har i 2012 rapportert i begge kategoriene.

Aktiv låner er «Registrert bruker som har lånt eller bestilt minst et dokument i rapportperioden». (Husk at gruppen aktive lånere kan bestå av lånere som ikke tilhører primærmålgruppen!)

Ikke alle bibliotek oppgir antall personer i primærmålgruppen . I følge veiledningen skal bibliotek som ikke har en klart definert målgruppe ikke registrere noe i disse feltene (for eksempel Nasjonalbiblioteket). En del av disse oppgir isteden antall aktive lånere. I 2012 var det 35 bibliotek som ikke rapporterte antall personer i primærmålgruppen. 17 bibliotek rapporterte ikke dette for 2011. I 2010 var det 14 mindre bibliotek som ikke rapporterte størrelsen på primærmålgruppen. I perioden 2005 til 2009 under fem bibliotek. Hoveddelen av de som ikke har oppgitt primærmålgruppe finner vi i kategoriene offentlige og private spesialbibliotek.

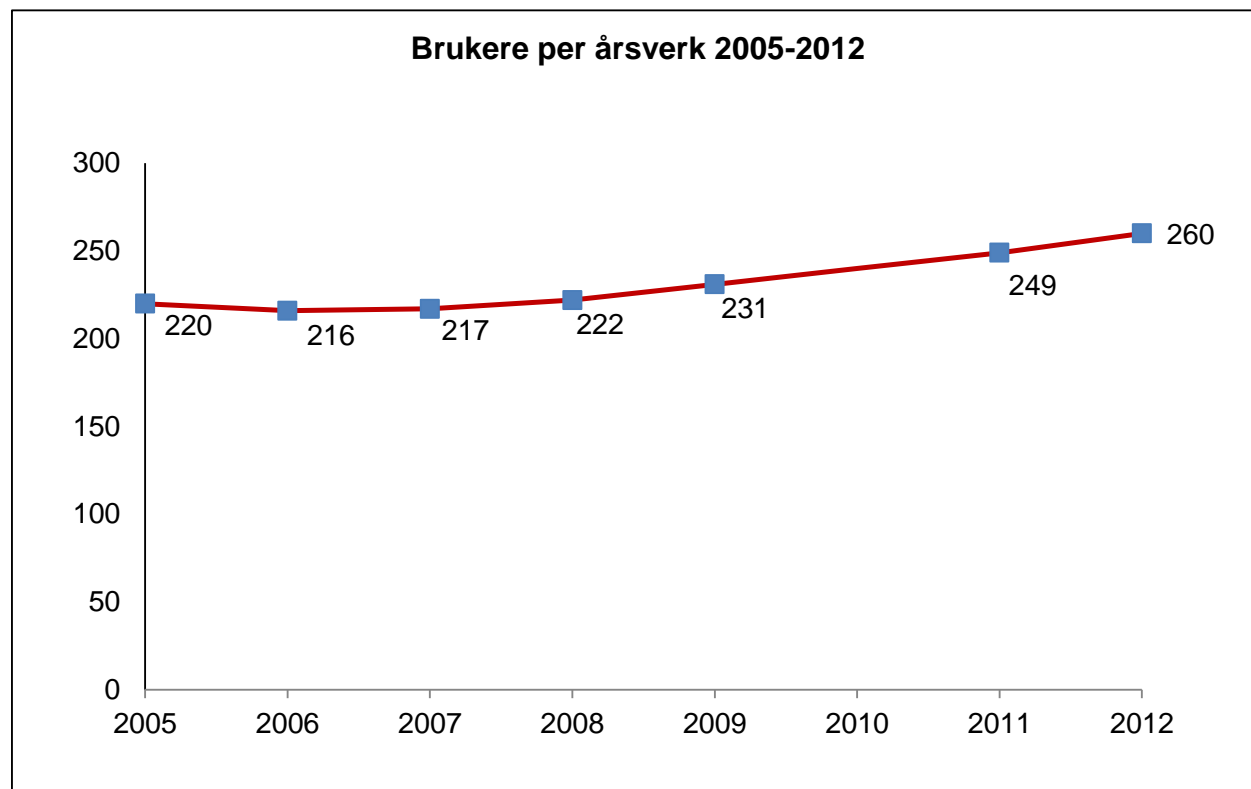
Antall brukere/ antall aktive lånere

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Personer i primærmålgr.	412 128 (285 438+126 700)	398 946	375 313	361 942	348 167	344 162	333 658	335 316
Aktive lånere	241 583	228 803	200 955	199 003	201 323	206 242	201 148	213 169

Antall personer i primærmålgruppen har steget jevnt i perioden 2005 til 2012. Antall aktive lånere har vært forholdsvis stabilt. Fra 2011 til 2012 så vi en stigning på omtrent 13 000. Dette er omtrent den samme stigningen som i antall personer i primærmålgruppen.

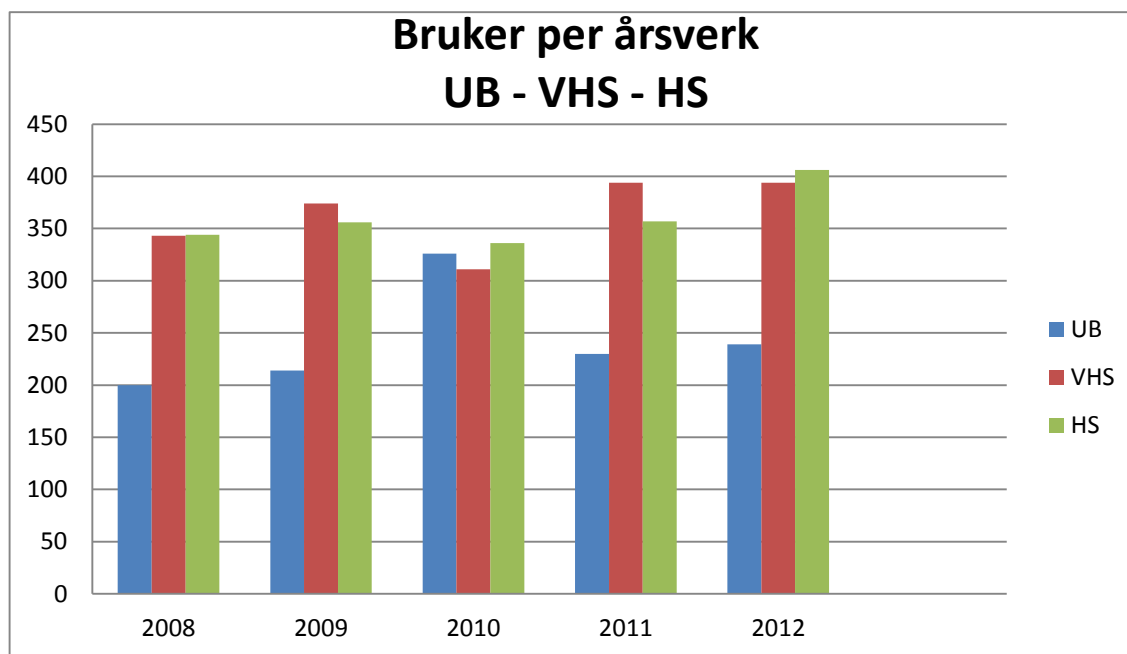
Brukere per årsverk

Antall personer i primærmålgruppen per årsverk har i perioden 2005 til 2012 variert mellom 216 til 260 når vi ser bort fra 2010. I 2010 oppga universitetsbiblioteket i Oslo ikke antall årsverk, noe som i stor grad påvirker antall årsverk og dermed brukere per årsverk dette året. 2010 er derfor utelatt fra figuren. Det har vært en stigning fra 2011 til 2012. Dette til tross for at et stigende antall bibliotek ikke rapporterer antall personer i primærmålgruppen. Antall brukere per årsverk har hatt en stigning på ca 18 prosent i perioden 2005 til 2012.

I perioden 2008 til 2012 har det for alle typer universitets- og høyskolebibliotek vært en stigning i antall brukere per årsverk (Offentlige og private høyskolebibliotek er samlet i en gruppe). Stigningen har vært på henholdsvis 19 (UB), 14(VHS) og 18(HS) prosent. Det høye tallet i 2010 for antall brukere per årsverk i universitetsbibliotekene kommer av manglende rapportering av antall årsverk fra Universitetsbiblioteket i Oslo dette året.

	UB Ant	UB Årsv	UB Ant/årsv	VHS Ant	VHS Årsv	VHS Ant/årsv	HS Ant	HS Årsv	HS Ant/årsv
2012	132 297	553	239	33 087	84	394	124 334	306	406
2011	123 868	538	230	30 719	78	394	100 000	280	357
2010	114 088	349,8	326	24 714	79,5	311	98 159	292	336
2009	113 306	530,2	214	31 089	83,1	374	104 495	293,6	356
2008	102 635	514	200	28 462	83,1	343	105 157	305,4	344

Antall brukere per årsverk i 2012 for de enkelte bibliotektyper varierer mellom 1328 (helsebibliotek) og 197 (offentlige spesialbibliotek).

2012	Personer i primær- målgruppen	Årsverk	Bruker / årsverk
Totalt	412 128	1590	260
NB	-	375	-
Universitetsbibliotek	132 297	553	239
Vitenskapelige høgskolebibliotek	33 087	84	394
Høgskolebibliotek, offentlige	115 281	283	407
Høgskolebibliotek, private	9 053	23	394
Helsebibliotek	74 394 (-6 inst.)	56 (-1,7 årsv)	1328 (1 370)
Off. spesialbibliotek	36 409 (-23 inst)	185 (- 20,95 årsv)	197 (222)
Private spesialbibliotek	11 607 (-7 inst)	33 (- 16,5 årsv)	352 (703)

Høgskolebibliotekene (også de vitenskapelige) ligger alle på omtrent samme nivå. Brukere per årsverk i universitetsbibliotekene med sine mange oppgaver ligger naturlig langt lavere. Vær oppmerksom på at mange flere bibliotek i gruppene helsebibliotek, offentlige og private spesialbibliotek ikke har rapportert antall brukere i 2012. Antall brukere per årsverk i helsebibliotekene og de offentlige spesialbibliotekene gir tilnærmet samme resultat når antall årsverk i disse bibliotekene er trukket fra, mens situasjonen i de private spesialbibliotekene gir da en stigning på nærmere 50 prosent i antall brukere per årsverk (se tabellen over).

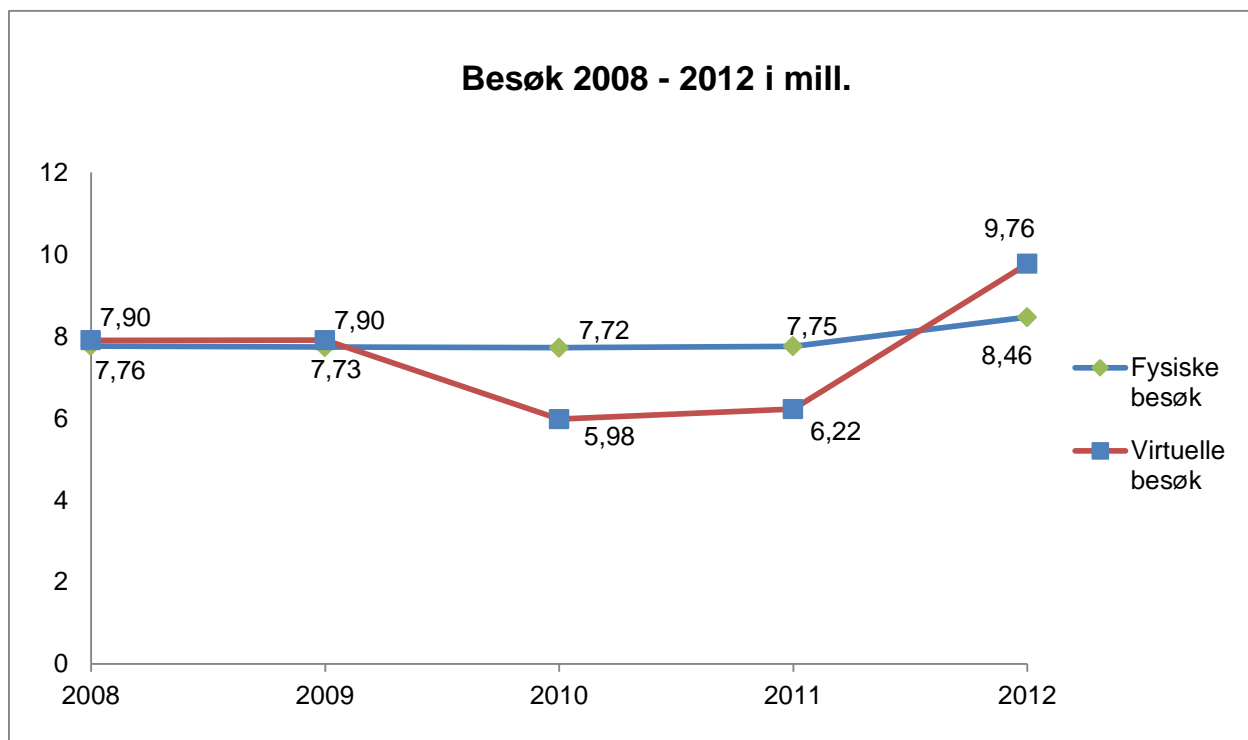
Besøk

Antall fysiske besøk i 2012 var på snaue 8, 5 millioner. Fysiske besøk steg fra 2006 til 2008, nedgang i perioden 2009 til 2010, for deretter å stige fra 2010 til 2012. Fra 2011 til 2012 har det vært en betydelig oppgang på drøye 9 prosent (fra 7 753 830 til 8 463 289 fysiske besøk).

Generelt er det flere bibliotek som ikke rapporterer antall virtuelle besøk. Hvilke bibliotek som rapporterer kan også variere fra år til år. Antall virtuelle besøk i Nasjonalbiblioteket er i oversikten trukket ut da deres rapportering om virtuelle besøk ikke har vært i overenstemmelse med veiledningen..

Virtuelle besøk har økt fra 2010 til 2012. Spesielt har økningen vært stor fra 2011 til 2012, i underkant av 25 prosent. En del av økningen kan være et resultat av at et større antall bibliotek rapporterer virtuelle besøk.

På grunn av varierende registreringsmetoder i bibliotekene må tallene for virtuelle besøk (besøk på hjemmesidene) tolkes med varsomhet.

Bestand (fysisk og digitalt)

Bibliotekenes totale samling omfatter det totale antall fysiske enheter, antall digitale dokumenter og antall databaser biblioteket har tilgang til.

Den fysiske samlingen omfatter bøker og periodika, manuskripter, mikroformer, kartografisk materiale, musikalier, AV-dokumenter (i fysiske enheter), grafiske dokumenter, patenter, elektroniske enheter og annet fysisk materiale.

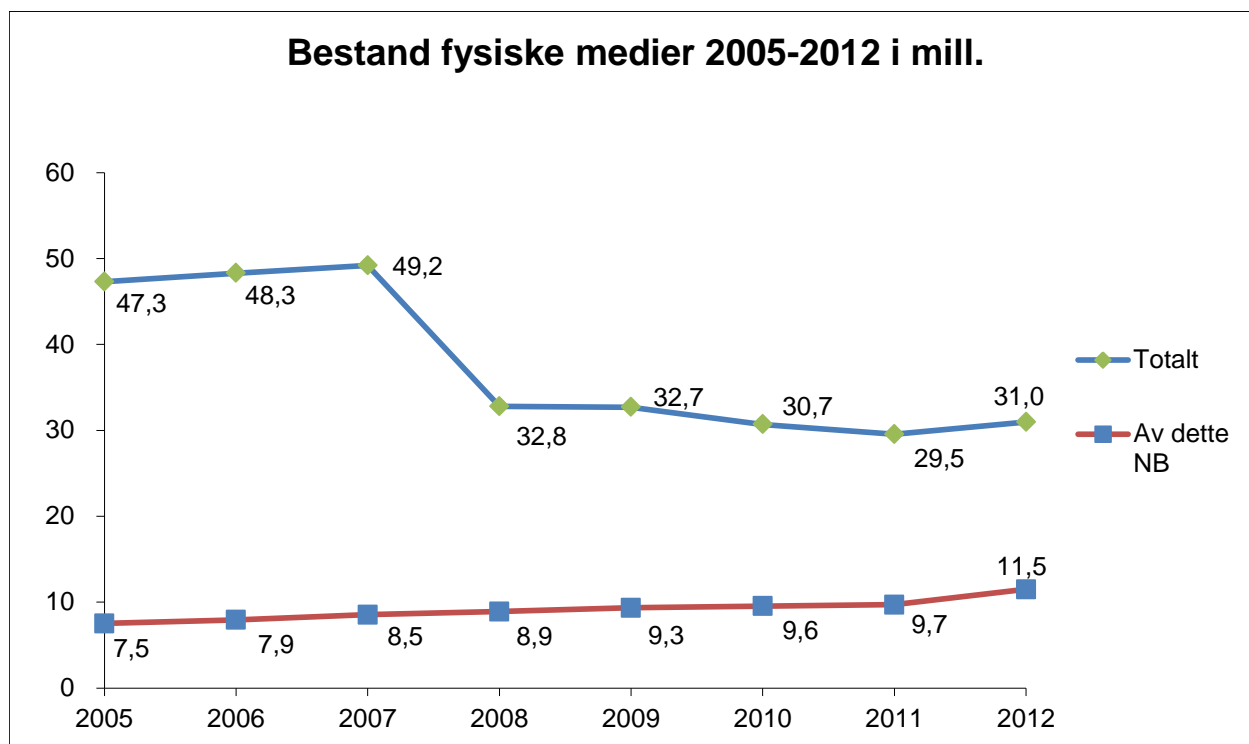
Den digitale samlingen omfatter e-bøker og andre digitale dokumenter (digitale patenter og AV-dokumenter og andre digitale dokumenter). Antall fysiske og elektroniske løpende tidsskrifter blir oppgitt i egen tabell.

Tabellen under viser samlingenes fordeling på fysisk enheter, digitale dokumenter og databaser i perioden 2005 til 2012. Da Nasjonalbibliotekets samlinger omfatter en stor del av fag- og forskningsbibliotekene har tall for Nasjonalbibliotekets samlinger blitt spesifisert.

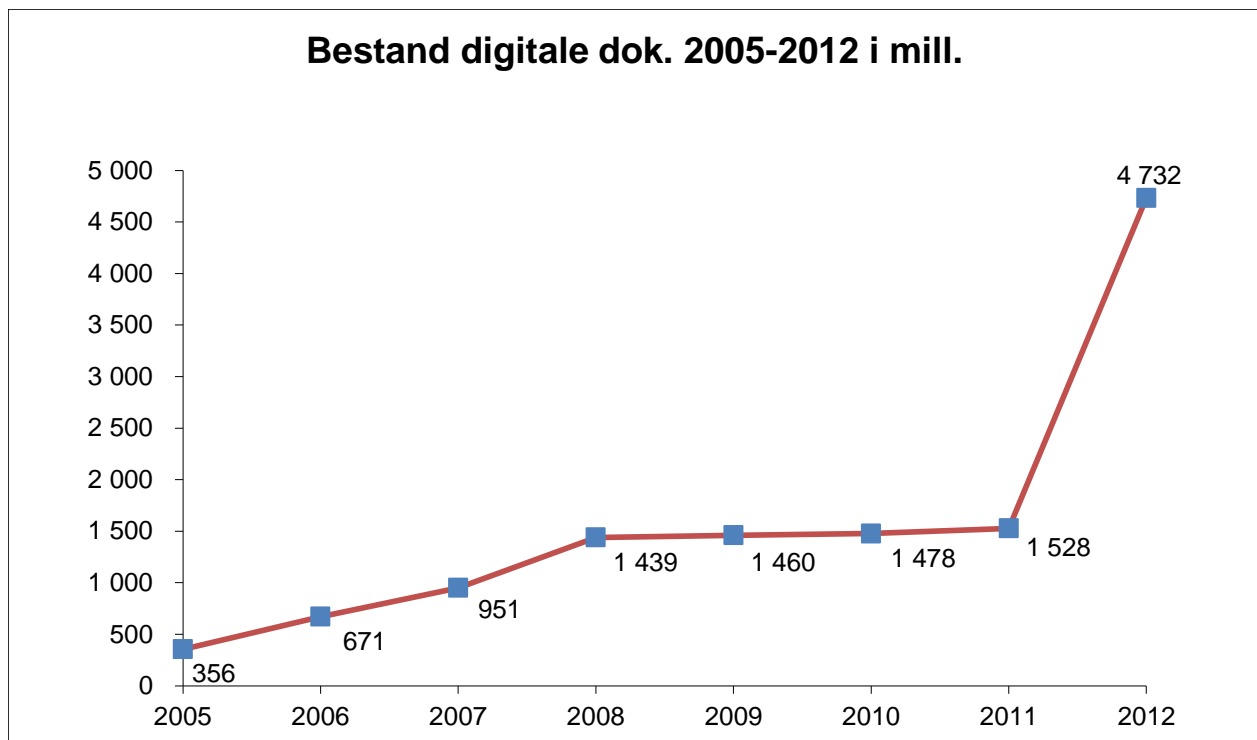
Bestand	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Fysiske	30 961 299	29 544 934	30 689 449	32 691 021	32 790 657	49 190 707	48 291 405	47 294 522
Av dette NB	11 500 684	9 717 781	9 553 275	9 346 631	8 912 971	8 547 394	7 948 949	7 532 347
Digitale dok	4 732 043 153	1 528 393 715	1 478 001 451	1 460 155 742	1 439 266 699	950 891 951	670 805 320	355 592 364
Av dette NB	4 728 598 512	1 525 508 625	1 476 011 642	1 458 637 107	1 438 081 710	950 171 909	670 209 128	355 173 032
Samlet	4 763 004 452	1 557 938 649	1 508 690 900	1 492 846 763	1 472 057 356	1 000 082 658	719 096 725	402 886 886
Av dette NB	4 740 099 196	1 535 226 406	1 485 564 917	1 467 983 738	1 446 994 681	958 719 303	678 158 077	362 705 379

Fag- og forskningsbibliotekene har i perioden 2005 til 2012 mer enn tidoblet sine samlinger av fysiske og digitale dokumenter. Økningen har vært spesielt stor fra 2011 til 2012. Nasjonalbiblioteket har hatt en prosentvis større økning av samlingen enn de øvrige typer fag- og forskningsbibliotek. Den store økningen er et resultat av satsingen på digitale dokumenter.

Den fysiske samling stiger frem til 2007, og har i 2008 et kraftig fall på nesten 16,5 millioner fysiske enheter. Mindre nedgang fra 2008 til 2009, 2 millioner nedgang fra 2009 til 2010, drøye 1 million fra 2010 til 2011 og litt over en million oppgang fra 2011 til 2012. Den fysiske samlingen har i perioden 2005-2012 gått ned med snau 35 prosent. Nasjonalbibliotekets fysiske samlinger stiger hvert år. De står for en stadig stigende andel av den totale fysiske samlingen.

Digitale dokumenter ble i den samme perioden fjortendoblet. Størst økning ser vi fra 2011 til 2012. Antall digitale dokumenter (digitalisert av biblioteket eller anskaffet til biblioteket i digital form) har fra 2011 til 2012 økt fra 1 528 millioner til 4 732 mill. Nasjonalbiblioteket har naturlig nok ut fra sin satsing på digitale dokumenter det største antallet digitale dokumenter (se tabellen), over 99 prosent av den totale bestanden. Nasjonalbiblioteket rapporterer stort antall på alle undergrupper av digitale dokumenter, mens de øvrige bibliotekenes digitale samlinger består i stor grad av e-bøker. Unntaket er Patentstyret som naturligvis besitter en stor samling av digitale patenter.

Fordelingen av fysiske og digitale dokumenter i 2012 på de ulike typer fag- og forskningsbibliotek vises i tabellen under.

2012	Fysisk samling	Digital samling	Sum
Totalt	30 961 299	4 732 043 153	4 763 004 452
NB	11 500 684	4 728 598 512	4 763 004 452
Universitetsbibliotek	11 651 173	1 869 117	13 520 290
Vitenskapelige høyskolebibliotek	990 392	86 480	1 076 872
Høyskolebibliotek, offentlige	2 035 727	915 667	2 951 394
Høyskolebibliotek, private	235 687	330	236 017
Helsebibliotek	235 186	74 989	310 175
Off. spesialbibliotek	3 616 265	484 393	4 100 658
Private spesialbibliotek	696 185	13 665	709 850

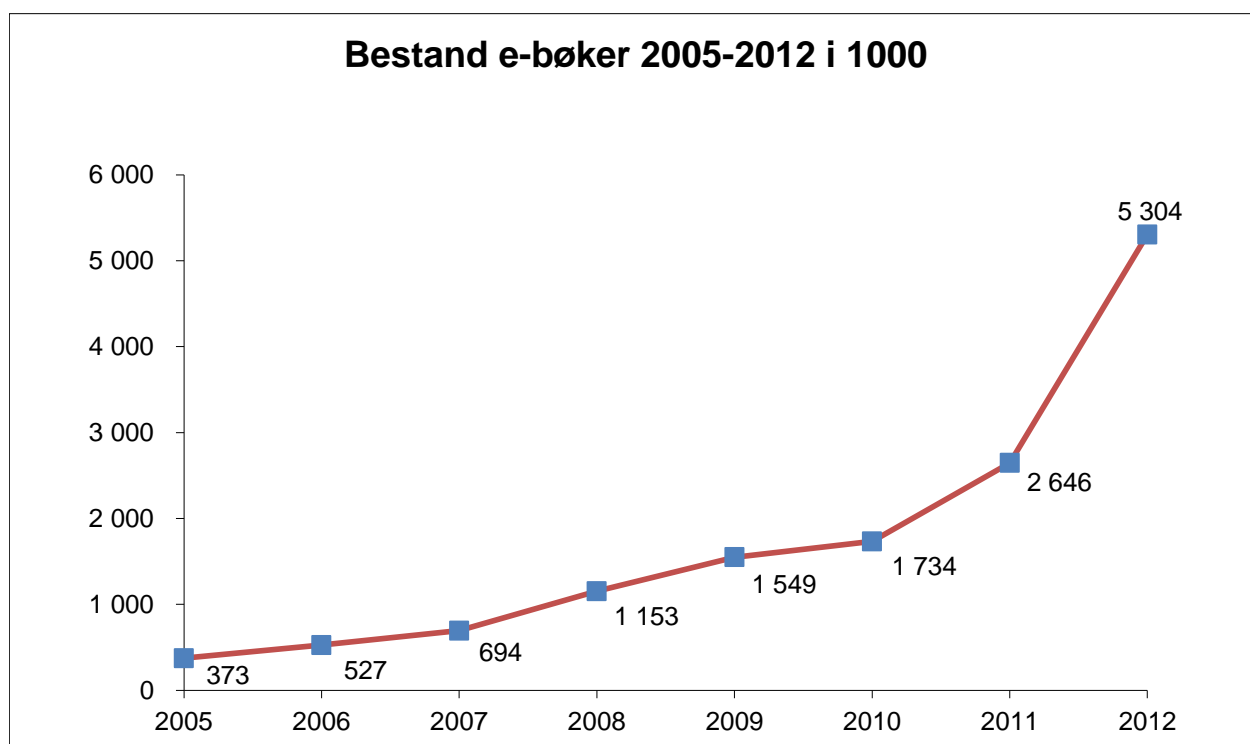

Nasjonalbiblioteket og universitetsbibliotekene står for hver sin drøye tredel av den totale fysiske samlingen. De offentlige spesialbibliotekene, en stor gruppe på 92 bibliotek, har til sammen over 3,5 millioner fysiske dokumenter. Dette er ofte spesiallitteratur ut fra det enkelte biblioteks spesielle fagområder.

Den digitale samlingen domineres av Nasjonalbibliotekets store digitale samling, universitetsbibliotekene har også store digitale samlinger selv om de ligger langt etter Nasjonalbiblioteket. I den forholdsvis store digitale samlingen til de offentlige spesialbibliotekene, er det Patentstyrets digitale patenter som utgjør en stor del, 323 444 digitale patenter.

E-bøker

Antall e-bøker steg fra 2011 til 2012 fra 2 646 410 enheter til 5 303 644 enheter. Dette er en stigning på i overkant av 100 prosent. Stigningen i Nasjonalbibliotekets e-boksamling er grunnen. De går i 2011 til 2012 fra 227 250 e-bøker til 2 384 420. En ti-dobling.

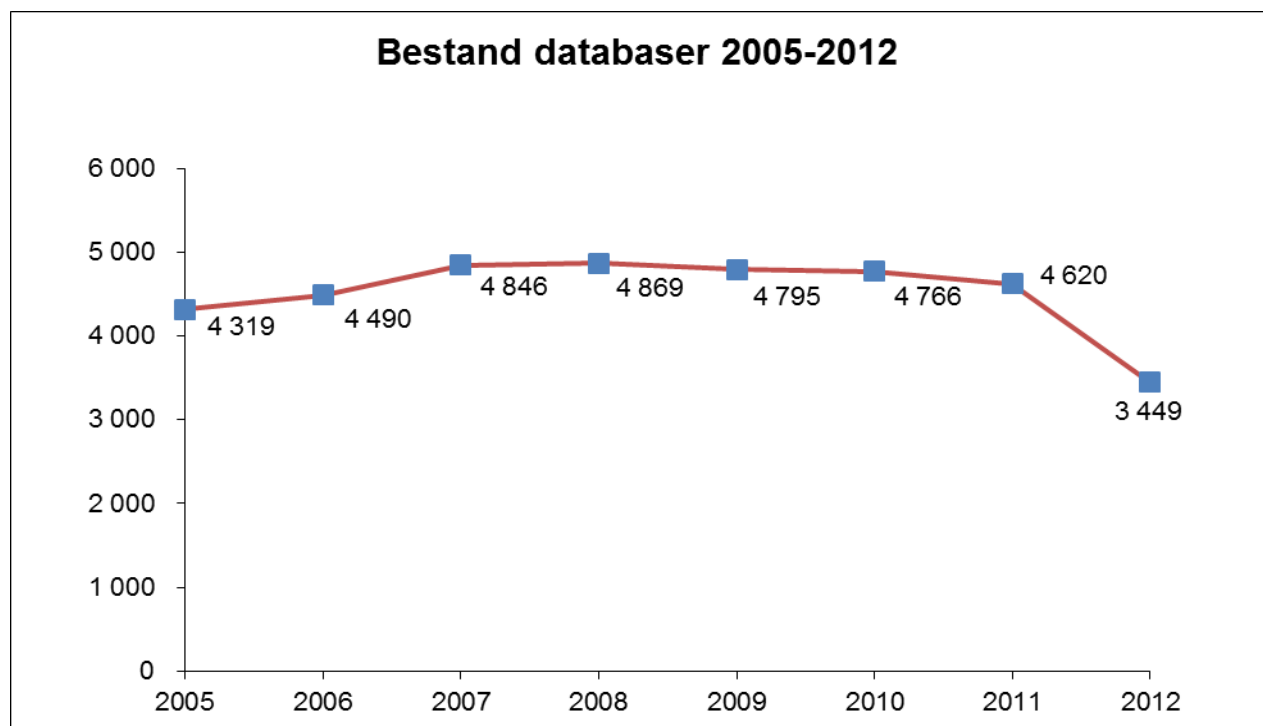

Ser vi på fordelingen på de ulike bibliotektyper i 2011 og 2012 ser vi at Nasjonalbiblioteket har bort i mot 3,4 millioner e-bøker, over halvparten av det totale antall. Universitetsbibliotekene står for 1,8 millioner.

Bestand e-bøker	2012	2011
Totalt	5 303 644	2 646 410
NB	2 384 420	227 250
Universitetsbibliotek	1 792 209	1 440 252
Vitenskapelige høyskolebibliotek	86 402	79 141
Høyskolebibliotek, offentlige	915 499	830 121
Høyskolebibliotek, private	330	330
Helsebibliotek	74 959	29 341
Off. spesialbibliotek	48 164	38 195
Private spesialbibliotek	1 661	1 784

Databaser

Det totale antall database i 2012 var 3 449. Dette er en betydelig nedgang i forhold til 2011 (4 620). Nedgangen skyldes delvis at egne kataloger ikke skal rapporteres (noe de ble gjort tidligere). Det vil si at Nasjonalbiblioteket i 2011 rapporterte 61 databaser, mens de i 2012 har rapportert ingen. Databaser omfatter fra 2005 t.o.m. 2011 Referansedatabaser, Fulltekstdatabaser og Andre databaser. Fra 2012 skiller statistikken for bruk av databaser mellom fulltekstdatabaser og andre databaser (referansedatabaser, bibliografiske databaser, oversikter/kataloger, leksikon, ordbøker lovtekster, tabeller etc), mens antall databaser det abonneres på, blir rapportert samlet uavhengig av type. Det blir i veiledningen presisert at egen bibliotekskatalog ikke skal telles når antall databaser oppgis.

Tabellen under viser antall databaser tilgjengelig i de ulike bibliotekgruppene, men disse tallene sier lite om kvaliteten på bibliotekenes tilbud. I utgangspunktet omfatter gruppene ulikt antall enkeltbibliotek.

Bibliotek som dekker et bredt spekter av fagområder har naturlig nok også behov for flere fagdatabaser for å gi et godt tilbud.

2012	Databaser
Totalt	3 449
NB	Ikke reg. (i 2011 oppgir de 61)
UB	1276
VHS	279
HS, offentlige	825
HS, private	127
Helsebibliotek	1259
Spesialbibliotek, off	765
Spesialbibliotek, priv	58

Løpende tidsskrifter

Fra 2012 registreres løpende tidsskrifter fordelt på antall titler kun i trykt form, kun i elektronisk form og antall titler det abonneres på i både trykt og elektronisk form. Tilsammen gir dette det totale antall unike titler det abonneres på. Registreringen frem til 2012 var på: Unike titler, trykte titler, elektroniske titler. Vi ser en betydelig nedgang fra 2011(657 932) til 2012 (603 228) på i underkant av 9 %. Den nye registreringen kan ha hatt innvirkning på registreringen av totalt antall løpende tidsskrifter i det enkelte bibliotek. Nedgangen sees på blant annet antall elektroniske tidsskrifter, mens gruppen både trykte og elektroniske som tidligere ikke ble registrert er på 8 626. Dette er likevel betraktelig mindre enn nedgangen i de andre gruppene.

Bestand	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Unike titler	603 228	657 932	627 798	585 852	551 517	480 960	424 543	343 008
Trykte	48 619	41 327	59 177	68 662	75 223	80 251	86 140	90 241
Elektroniske	545 983	600 012	545 658	497 471	456 071	382 587	321 191	233 194
Trykte og elektroniske	8 626	16 593	22 963	19 719	20 223	18 122	17 212	19 573

Tallet på løpende periodikatitler (tidsskrifter + aviser) i trykt form har variert i perioden 2000 til 2011, men totalt har det vært en nedgang på drøye 60 prosent.

Antall elektroniske tidsskrifttitler og aviser i bibliotekene har i denne perioden eksplodert, selv om vi fra 2011 til 2012 ser en markant nedgang. Tidsskrifter og aviser som blir tilbudt er nå hovedsakelig elektroniske. Dette viser en økt satsing på tilgang til periodika, men også at bibliotekene gjennom ulike pakkeløsninger og konsortie samarbeid får tilgang til et stort antall elektroniske titler.

Bruk av samlingene

Totalt utlån omfatter fra 2012 lån fra egen samling (førstegangslån + fornyelser) og fjernlån.

Utlån omfatter førstegangslån + førstegangslån fjernlån + fjernlån kopier.

Utlån per bruker angis både som totalt utlån per bruker (førstegangslån + fornyelser + fjernlån (førstegangslån + fornyelser + kopier) + nedlastninger) og som utlån per bruker (førstegangslån + førstegangslån fjernlån + fjernlån kopier + nedlastninger).

Antall brukere er potensielle primærbrukere dvs. antall studenter + antall ansatte i undervisningsinstitusjoner og antall ansatte i andre institusjoner. Som tidligere nevnt rapporterer noen bibliotek ikke antall personer i primærmålgruppen. De fleste av disse er mindre bibliotek, bortsett fra Nasjonalbiblioteket.

Vær oppmerksom på at skjema for rapportering er revidert. Spesielt er rapporteringen av utlån forenklet. Vær obs på dette der utlånstall blir brukt: Utlån/nedlast per bruker og Kostnad per utlån/nedlastning

Fra 2012 omfatter totalt utlån førstegangslån, fornyelser og fjernlån (førstegangs, fornyelser og kopier). Før 2012 omfattet totalt utlån originaldokumenter (omfatter mer enn førstegangslån i 2012) og fysiske og elektroniske kopier. I tillegg lå utlån av innlånte dokumenter også i tallet for utlån av originaldokumenter. Det lar seg derfor ikke å få frem korrekte tidslinjer når gjelder utlån av fysisk materiale. Nedlastninger, fjernlån og innlån lar seg sammenlikne med årene før. Fjernlån omfatter førstegangs + fornyelser + kopier. Mens innlån omfatter fysiske dokumenter + kopier.

Utlån per bruker blir angitt både som det totale utlånet og utlån (som omfatter førstegangslån + fjernlån førstegangslån + fjernlån kopier).

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Førstegangslån	1 899 291							
Fornyelser	1 846 426							
Totalt utlån	4 382 488	4 651 662	4 638 443	4 496 646	4 142 573	4 103 336	4 199 887	4 279 484
Utlån	2 299 250							
Nedlastning	9 362 521	9 302 208	9 447 333	6 811 677	6 248 043	6 133 115	4 397 459	3 909 396
Innlån	204 916	238 458	260 607	278 958	298 569	302 806	315 986	298 036
Fjernlån	636 771	556 225	552 584	516 976	481 338	482 290	471 989	453 017
Personer i primærmålgruppen	412 128	398 946	375 313	361 942	348 167	344 162	333 658	335 316
Tot utlån+nedlast/bruker	33,4	35	37,5	31,2	29,8	29,7	25,8	24,4
Utlån+nedlast/bruker	28,3							

Nedlastninger omfatter nedlastninger og strømmer. Det er knyttet noe usikkerhet til disse tallene.

Fjernlån, Innlån og Nedlastninger blir også omtalt i egne kapitler.

Utlån + nedlastning per bruker/person i primærmålgruppen) hadde en stigning fra 2005 til 2010, deretter en nedgang fra 2010 til 2012 (vær obs på forandringen av datagrunnlaget). I perioden 2005 til 2012 har det vært en stigning i antall utlån/nedlastninger per bruker på 37 prosent.

Situasjonen for 2012 fordelt på de ulike bibliotektypene vises i tabellen nedenunder.

2012	Utlån	Fornyelser	Fjernlån (førstegangslån+kopi)	Fjernlån fornyelser	Ned- lastinger	Brukere	Tot.utlån+ nedlastinger/ bruker	Utlån+ nedlastinger/ bruker
Totalt	1 899 291	1 846 426	399 959	236 812	9 362 521	412 128	33,4	28,3
NB	25 722	16 879	164 814	76 123	55 061	-	-	-
UB	679 516	1 204 201	124 208	91 497	7 192 238	132 297	70,2	60,4
VHS	148 875	88768	12 510	6 634	569 437	33 087	25	22,1
HS,off	827 387	460 717	77 030	53 618	1 192 283	115 281	22,6	18,2
HS,pri	71 809	35 019	4 581	2 338	30 481	9 053	16	11,8
Helse	21 346	9 842	3 574	1 448	1 778	74 394	0,5	0,36
SB,off	109 647	24 690	10 433	3 352	223 451	36 409	10,2	9,4
SB,pri	14 989	6 310	2 809	1 802	97 792	11 607	10,7	10

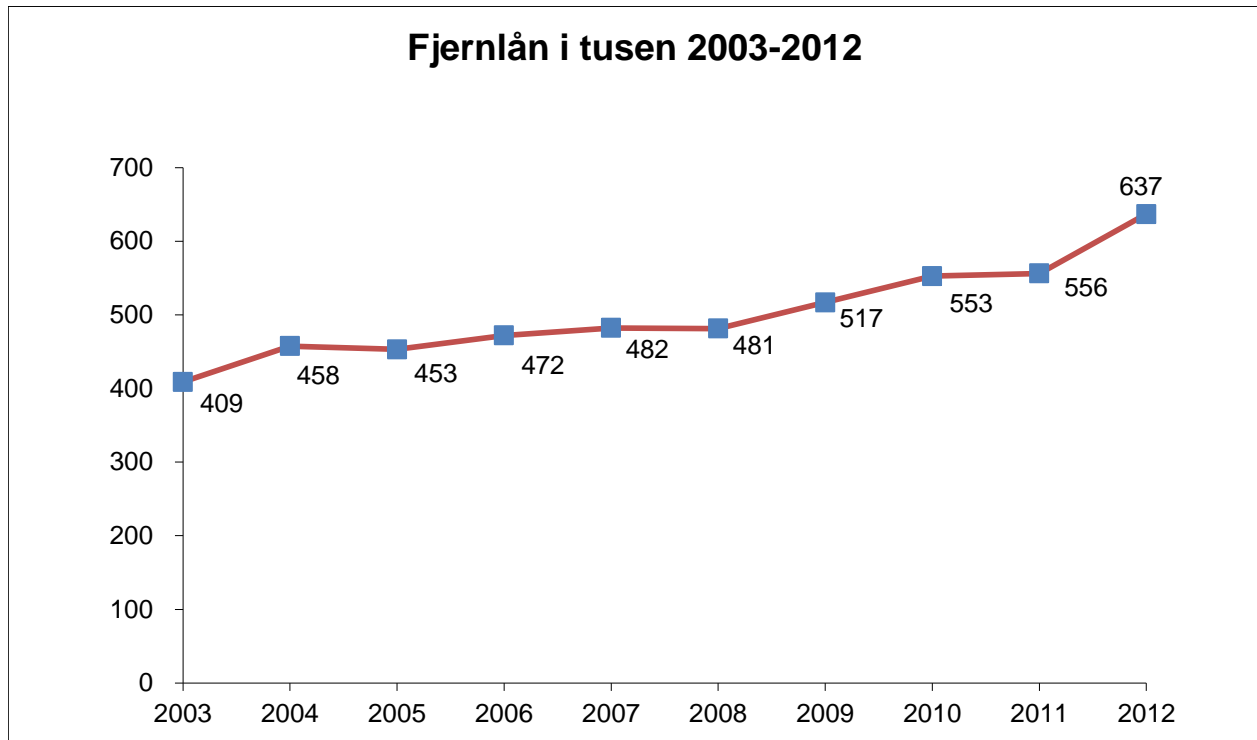
Det ble utført ca 4,4 mill. fysiske lån (førstegangslån + fornyelser) fra fag- og forskningsbibliotekene i 2012 Av dette var 0,6 millioner fjernlån (førstegangslån + fornyelser + kopier).

Det ble samtidig foretatt 13, 7 millioner nedlastninger fra databasene. Universitetsbibliotekene stod for ca 9,3 millioner av nedlastningene. Nasjonalbiblioteket har tall for nedlastinger av fulltekstdokumenter fra egne databaser. Dette tallet er 55 061. Dette omfatter nedlastinger av pdf-dokumenter (bøker 31 542, manuskripter 2 476, aviser 21 043). Tallet gjelder bare nedlastinger. I tillegg er det vist 2 mill. foto, 51,2 mill. boksider og 3,6 mill. avissider i det digitale biblioteket. Visning av foto (1 954 813) kunne vært inkludert i tallet, da visning av et foto er visning av et dokument. Det blir i 2012 skilt mellom nedlastinger og visninger, men det er bare er en liten del av visningene det er tall for. Når det gjelder visning av bøker og aviser i det digitale biblioteket, er det bare tall for viste bok- og avissider (ikke dokumenter). Antall viste boksider er 51 211 308. Det er ved hvert besøk vist i gjennomsnitt 46 sider, men har ikke tall for hvor mange bøker dette gjelder. Tallet 51 211 308 skal deles på et tall mellom 1 og 46. Det har dermed vært vist mellom 51 mill. og 1,1 mill. bøker. For avisenes del har det vært vist 3 620 778 sider, og det antas at det i gjennomsnitt vil ha vært vist mindre enn 10 sider per visning av en avis. Her er det dermed også snakk om hundretusener av visninger. Vi mangler dermed tall for en stor del av antall «strømmer». Etersom Nasjonalbiblioteket har en så stor aktivitet på dette området, bør det kanskje vurderes å inkludere en fotnote der vi i oppgir antall sidevisninger for bøker og aviser i det digitale biblioteket, selv om vi ikke inkluderer dette i statistikken». Universitetsbibliotekene har det høyeste antall utlån+ nedlastninger per bruker, hele 70,2. Dette skyldes i stor grad det store antall nedlastninger i universitetsbibliotekene. Helsebibliotekene har bare 0,5 utlån+ nedlastninger per bruker.

Fjernlån

Fjernlån omfatter førstegangs lån + fornyelser + utsendte kopier.

Fag- og forskningsbibliotekene effektuerte i 2012 636 771 fjernlån. Dette var en stigning fra 2011 på omtrent 14,5 prosent. I perioden 2005 til 2012 har det vært en stigning på 40 prosent. Vi ser en nedgang fra 2002 til 2003, deretter en jevn stigning frem til 2011, med en bratt stigning fra 2011 til 2012.

Tabellen under viser fordelingen av fjernlån (fordelt på førstegangslån, fornyelser og kopier) på bibliotektype i 2012.

2012	Fjernlån totalt	Førstegangslån	Fornyelser	Kopier
Totalt	636 771	363 524	236 812	36 435
NB	240 937	164 814	76 123	-
Universitetsbibliotek	215 705	103 257	91 497	20 951
Vitenskapelige høyskolebibliotek	19 144	11 251	6 634	1 259
Høyskolebibliotek, offentlige	130 648	70 006	53 618	7 024
Høyskolebibliotek, private	6 919	4 329	2 338	252
Helsebibliotek	5 022	1 762	1 448	1 812
Off. spesialbibliotek	13 785	5 787	3 352	4 646
Private spesialbibliotek	4 611	2 318	1 802	491

Nasjonalbiblioteket effektuerer nå hovedtyngden av fjernlånene, men universitetsbibliotekene og de offentlige høyskolebibliotekene er viktige bidragsytere i fjernlånsamarbeidet. I 2011 effektuerte universitetsbibliotekene hovedtyngden av fjernlånene, med Nasjonalbiblioteket og høyskolebiblioteket som de viktigste støttespillerne. Universitetsbibliotekene og høyskolebibliotekene utgjør hovedtyngden av antall fag- og forskningsbibliotek, og består også av de største bibliotekene.

Det er verdt å merke seg den forholdsvis store prosenten av fjernlånene som er fornyelser. Antall effektuerte kopier synker fra år til år.

De øvrige bibliotektypene: vitenskapelige høyskolebibliotek, helsebibliotek og offentlige og private spesialbibliotek utgjør en langt mindre gruppe. Flere av disse bibliotekene ekspederer et stort antall fjernlån i forhold til størrelsen på samlingene, sine begrensede fagområder og antall ansatte.

Innlån

Innlån omfatter fysiske dokumenter + kopier.

Det totale innlånet i 2012 var på 204 916 fordelt på 134 293 dokumenter og 70 623 kopier. Dette er en nedgang på drøye 14 prosent fra 2011 (238 458). Innlånet har de siste årene vist en klart fallende trend. Nedgangen i perioden 2005 til 2012 har vært på drøye 31 prosent

Fordelingen på type bibliotek i 2012 fremgår av tabellen under.

2012	Innlån	Lån	Kopier
Totalt	204 916	134 293	70 623
NB	2 001	1 381	620
Universitetsbibliotek	79 382	60 748	18 634
Vitenskapelige høyskolebibliotek	14 036	9 852	4 184
Høyskolebibliotek, offentlige	57 472	40 176	17 296
Høyskolebibliotek, private	5 716	3 656	2060
Helsebibliotek	19 199	7 683	11 516
Off. spesialbibliotek	24 502	9 589	14 913
Private spesialbibliotek	2 608	1 208	1 400

Forholdet mellom innlån og totalt utlån (førstegangslån + fornyelser + fjernlån) og forholdet mellom innlån og fjernlån vises i tabellen nedenfor.

2012	Totalt utlån	Utlån	Innlån	% innlån av tot utlån	% innlån av utlån	Fjernlån
Totalt	4 382 488	2 299 250	204 916	4,7	8,9	636 771
NB	283 538	190 536	2 001	0,7	1,1	240 937
Universitetsbibliotek	2 099 422	803 724	79 382	3,8	9,9	215 705
Vitenskapelige høgskolebibliotek	256 787	161 385	14 036	5,5	8,7	19 144
Høgskolebibliotek, offentlige	1 418 752	904 417	57 472	4	6,4	130 648
Høgskolebibliotek, private	113 747	76 390	5 716	5	7,5	6 919
Helsebibliotek	36 210	24 920	19 199	53	77	5 022
Off. spesialbibliotek	148 122	120 080	24 502	16,5	20,4	13 785
Private spesialbibliotek	25 910	17 798	2 608	10	14,7	4 611

Gjennomsnittlig andel innlån av det totale utlånet er på 4,7 prosent. Innlånet utgjør fra 0,7 prosent (Nasjonalbiblioteket) til 16,5 prosent (offentlige spesialbibliotek) av det totale utlånet.

Gjennomsnittlig andel innlån av utlånet (fornyelser utelatt) er på 8,9 prosent. Høyest innlånsprosent her er helsebibliotekene som har hele 77 prosent innlån. Universitets- og høgskolebibliotekene ligger mellom 6,4 prosent og 9,9 prosent. Dette viser en stor grad av selvforsyning, eller samlinger som i stor grad er dekkende for primærmålgruppens behov.

Forholdet mellom Innlån og Fjernlån viser at bare helsebibliotek og off. spesialbibliotek er netto nytere i fjernlånsamarbeidet.

Bruk av databaser

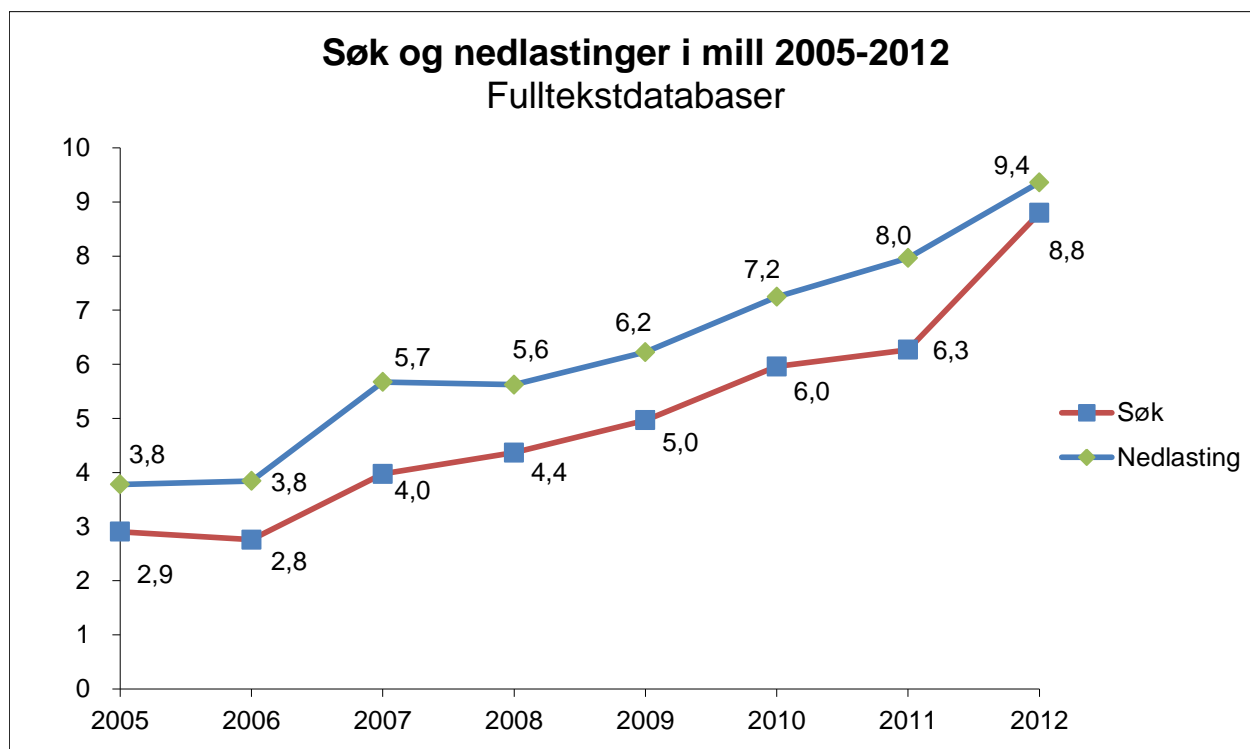
Fra 2012 skiller statistikken for bruk av databaser mellom fulltekstdatabaser og andre databaser (referansedatabaser, bibliografiske databaser, oversikter/kataloger, leksikon, ordbøker lovtekster, tabeller etc). Fulltekstdatabasen viser bruk i søk og antall nedlastninger/strømmer, mens andre databaser viser bruk i søk og antall viste poster. I 2011 og tidligere registrerte man antall søk i egen bibliotekskatalog, referansedatabaser, fulltekstdatabaser og i Andre databaser. Antall viste poster omfattet de samme typer databaser, men antall nedlastninger omfattet fulltekstdatabaser og Andre databaser. Tallet for nedlastninger i Nasjonalbiblioteket før 2012 er usikker.

Utviklingen er derfor vanskelig å vise. Det er fremdeles knyttet stor usikkerhet til bibliotekenes rapportering når det gjelder bruken av databasene. Tallene blir midlertid mer og mer robuste, blant annet på grunn av en økende grad internasjonal standardisering hos databaseleverandørene. **Tallene må brukes med forsiktighet.** Vær også oppmerksom på at søk og antall viste poster i egen bibliotekskatalog ikke skal rapporteres fra 2012.

Vær oppmerksom på at Nasjonalbiblioteket har delvis tall for nedlastninger/strømmer av fulltekstdokumenter fra egne databaser, og står oppført med 55 061 nedlastninger/strømmer i 2012. Dette

tallet dekker nedlastning av pdf-dokumenter av bøker (31 542), manuskripter (2 476), aviser (21 043). I tillegg har Nasjonalbiblioteket visninger av foto (2 mill.), boksider (51,2 mill.) og avissider (3,6 mill.).

Tabellen nedenfor viser bruk av databasene fordelt på de ulike bibliotektyper i 2012.

2012	Søk	Nedlastninger	Viste poster
Totalt	8 796 289 + 5 800 189 = 14 596 478	9 362 521	6 274 028
NB	-	55 061	-
Universitetsbibliotek	5 612 568 + 2 663 639 = 8 276 207	7 192 238	3 060 773
Vitenskapelige høgskolebibliotek	786 213 + 548 434 = 1 334 647	569 437	2 544 856
Høgskolebibliotek, offentlige	1 640 178 + 1 926 039 = 3 586 217	1 192 283	368 490
Høgskolebibliotek, private	173 155 + 28 817 = 201 972	30 481	88 000
Helsebibliotek	136 637 + 184 215 = 320 852	1 778	19 000
Off. spesialbibliotek	308 678 + 371 698 = 680 376	223 451	180 247
Private spesialbibliotek	138 860 + 77 347 = 216 207	97 792	12 662
Private spesialbibliotek	138 860 + 77 347 216 207	97 792	12 662

I 2012 ble det gjennomført totalt **14 596 478** søk (8 796 289 (fulltekst) + 5 800 189 (andre)) i de 3 449 databasene. Antall viste poster (andre) var 6 274 028 og antall nedlastninger (fulltekst) var på 9 362 521.

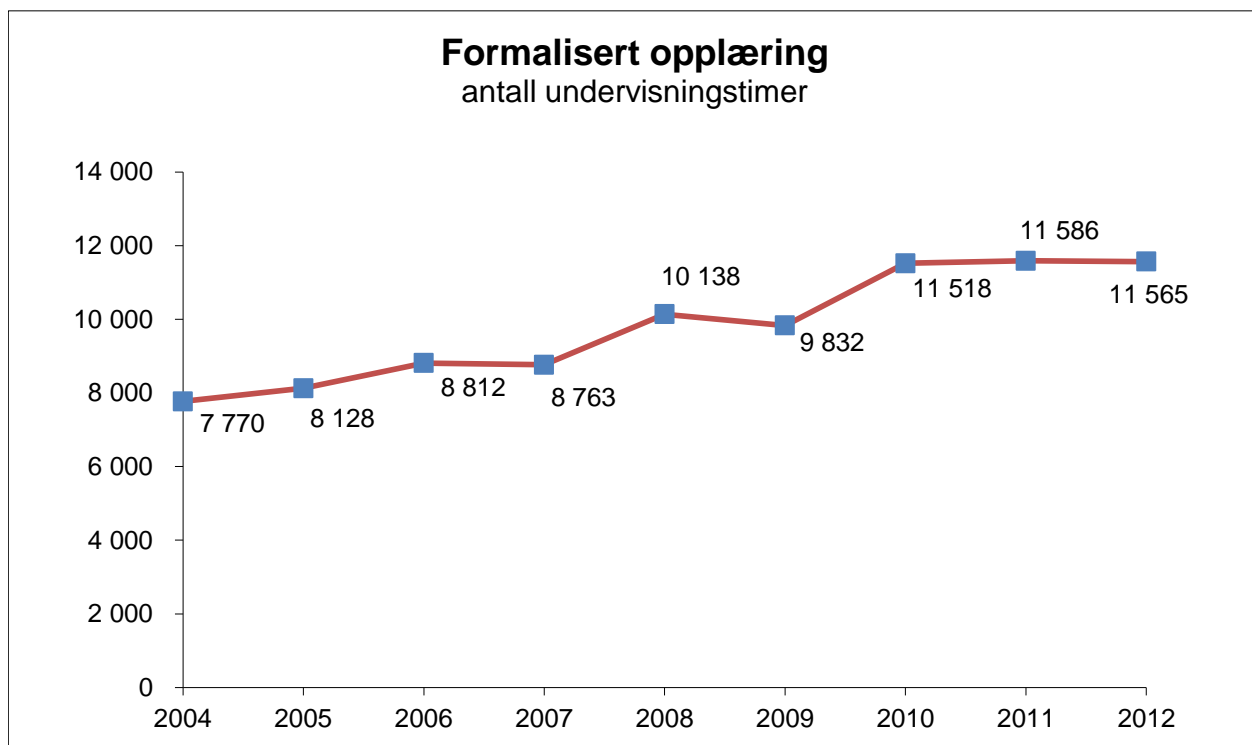
Nasjonalbiblioteket er utelatt i oversikten over antall søk og viste poster.

Universitetsbibliotekene står for for 8,3 millioner av det totale antall søk og 7, 2 millioner av de totale 9,4 millionene nedlastede dokumenter. Det tilsvarer nesten 60 prosent av antall søk og over 75 prosent av de nedlastede dokumentene.

Antall Viste poster domineres av Universitetsbibliotekene og de vitenskapelige høgskolebibliotekene.

Formalisert opplæring

En sentral oppgave for fag- og forskningsbibliotekene er opplæring av brukere i informasjonskompetanse. Dette er et vidt område som omfatter informasjonsgjenfinning, kildevurdering, siteringspraksis, oppgaveskriving, studieteknikk med mer. Denne oppgaven er blitt mer og mer vektlagt av bibliotekene. Antall undervisningstimer 2012 var 11 565. En mindre nedgang.

Antall undervisningstimer per bruker (person i primærmålgruppen) fordelt på de ulike bibliotektypene er det samme for 2011 og 2012: 0,03. I 2012 skiller de private spesialbibliotekene seg ut med 0,1 undervisningstimer per bruker. Et av de private spesialbibliotekene hadde et stort antall timer formalisert undervisning i 2012. Universitetsbibliotekene og de offentlige høgskolebibliotekene ligger på gjennomsnittet for fag- og forskningsbibliotekene, vitenskapelige høgskoler under gjennomsnittet, de private høgskolene over gjennomsnittet.

	Timer formalisert undervisning 2012	Timer per person i primærmålgruppen 2012	Timer formalisert undervisning 2011	Timer per person i primærmålgruppen 2011
Totalt	11 565	11 565/412 128= 0,03	11 586	11586/265629+133317= 0,03
NB	-	-	-	
Universitetsbibliotek	4 203	4 203/132 297= 0,03	4047	
Vitenskapelige høgskolebibliotek	487	487/33 087= 0,01	570	
Høgskolebibliotek, offentlige	3 795	3795/115 281= 0,03	3408	
Høgskolebibliotek, private	478	478/9 053= 0,05	353	
Helsebibliotek	827	827/74 394= 0,01	2 234	
Off. spesialbibliotek	645	645/36 409= 0,02	704	
Private spesialbibliotek	1 130	1130/11 607= 0,1	270	

Økonomi

Samlede utgifter for fag- og forskningsbibliotekene var i 2012 1,7 milliarder kroner. Dett er en økning på 0,1 milliard fra 2011 til 2012.

Dette innebærer en økning i perioden 2002 til 2012 på i overkant av 56 prosent. Justert etter konsumprisindeksen er økningen på omtrent 30 prosent.

I 2012 utgjorde lønn og sosiale kostnader 815 766 986 kroner, i overkant av halvparten av den totale rammebevilgningen og prosjektmidler (1 513 535 272 kroner), litt mer enn i 2011 da lønn og sosiale kostnader (776 274) utgjorde om lag halvparten av de totale rammebevilgninger og prosjektmidler (1 491 101). (Vær oppmerksom på at flere bibliotek ikke rapporterer lønnsutgifter.)

Akkvisisjonsutgiftene utgjorde i 2012 ca 408 millioner kroner. Antall kroner har økt med i 35prosent fra 2002 til 2012. Justert etter konsumprisindeksen, gir dette en økning på i overkant av 30 prosent.

Det var en økning på 3 prosent fra 2011 til 2012

Mediekostnader per bruker samlet alle fagbibliotekene

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Mediekostnader i 1000	408 073	399 455	385 151	399 461	360 907	346 440	365 247	302 549
Antall personer i primærmålgruppen	412 128	398 946	375 313	361 942	348 167	344 162	333 658	335 316
Mediekostnader per bruker	990	1001	1026	1104	1037	1007	1095	902

Gjennomsnittlige mediekostnader per bruker for fag- og forskningsbibliotekene har i perioden 2005 til 2012 steget fra 902 kroner til 990 kroner. Summen steg fra 2005 til 2009 med 206 kroner per bruker. I årene etter 2009 har det vært forholdsvis jevn nedgang.

Mediekostnader per bruker Fordelt på bibliotektyper i 2012:

2012	Mediekostnader	Antall personer i primærmålgruppen	Mediekostnader per bruker
Totalt	408 073 327	412 128	990
NB	8 239 000	-	-
Universitetsbibliotek	227 408 427	132 297	1719
Vitenskapelige høyskolebibliotek	21 419 797	33 087	647
Høyskolebibliotek, offentlige	60 579 306	115 281	525
Høyskolebibliotek, private	3 887 927	9 053	429
Helsebibliotek	25 353 511	74 394	341
Off. spesialbibliotek	51 433 089	36 409	1413
Private spesialbibliotek	9 752 270	11 607	840

Kostnader per utlånt dokument+ nedlastet dokument:

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Kostnader i 1000	1 724 024	1 618 818	1 557 747	1 520 597	1 452 729	1 351 018	1 346 136	1 103 156
Utlån/nedlast i 1000	13 745	13 954	14 086	11 308	10 391	10 236	8 597	8 189
Kostnad per utlån/nedlast	125	116	111	134	140	132	157	135

Kostnader per utlånt dokument+ nedlastet dokument fordelt på de ulike bibliotektypene:

2012	Kostnader	Totalt utlån+nedlast	Totalt utlån+nedlast Kostnad/bruk	Utlån+nedlastn	Utlån + nedlast Kostnad/bruk
Totalt	1 724 024 448	13 745 009	125	11 661 771	148
NB	439 184 000	338 599	1 296	245 597	1785
Universitetsbibliotek	748 231 982	9 291 660	81	7 995 962	94
Vitenskapelige høyskolebibliotek	69 561 316	826 224	84	730 822	95
Høyskolebibliotek, offentlige	236 539 336	2 611 035	91	2 096 700	113
Høyskolebibliotek, private	12 082 018	144 228	84	106 871	113
Helsebibliotekene	54 432 204	37 988	1433	26 698	2 016
Off. spesialbibliotek	124 865 224	371 573	336	343 531	363
Private spesialbibliotek	39 128 368	123 702	316	115 590	337

Vær oppmerksom på at Nasjonalbiblioteket bare har delvis tall for nedlastinger/strømmer av fulltekstdokumenter fra egne databaser, og står oppført med 55 061 nedlastninger/strømmer. Dette tallet

dekker nedlasting av pdf-dokumenter av bøker (31 542), manuskripter (2 476) og aviser (21 043). I tillegg er det vist 2 mill. foto, 51,2 mill. boksider og 3,6 mill. avissider i det digitale biblioteket. Dette forklarer den høye kostanden for bruk hos Nasjonalbiblioteket.